

gaan voorbereiden – het was óók een duidelijke aanwijzing dat dit het werkelijke einddoel was van de politiek die althans de machtige Himmler met duidelijkheid voor ogen stond. Mussert was zich van dat feit bewust. Dat hij vertrouwde, Hitler door middel van een papieren plan tot andere gedachten te brengen, is alleen maar een symptoom van de potsierlijke zelfoverschatting die de leider der NSB eigen was. Daar kwam nog bij dat Mussert door het ondertekenen van de plechtige verklaring en door zijn telegram uitdrukkelijk Hitlers leiderschap erkend had, zelfs de belofte had afgelegd, diens ‘bevelen’ te zullen nakomen; met dat alles had hij, als het er op aankwam, aan elke tegenactie zijnerzijds de basis ontnomen. Dat hij als onderdeel van die tegenactie het aanbod deed (hij heeft het later vele malen herhaald), honderduizenden dienstplichtige Nederlanders te dwingen, aan Duitslands zijde mee te vechten, behoeft nauwelijks commentaar: het veroordeelt zichzelf.

Wij willen hierbij nog opmerken dat de doorsnee-NSB'er geheel onkundig bleef van de volstreckte afhankelijkheid waarin Mussert zich begeven had en die hij met zijn handtekening had bekrachtigd; van de plechtigheid op 4 september, van de ondertekende verklaring en van het verzonden telegram werd in *Het Nationale Dagblad* en in *Volk en Vaderland* met geen woord gerept. Wel riep Mussert twee dagen na die plechtigheid, op 6 september dus, alle districtsleiders en hoofden van dienst van het hoofdkwartier der NSB bijeen en hun deelde hij mee dat hij Hitler beschouwde als ‘de grote Germaanse Führer’ en dat hij zich ‘onvoorwaardelijk’ achter Hitler geschaard had. De concessies die hij gedaan had, verzwegen hij. ‘Hen gevraagd’, aldus Musserts dagboek, ‘of zij mij volgden. Allen eenstemmig: ja. Groot enthousiasme. Kennelijke opluchting nu zij wisten waaraan zij toe waren.’¹

Vanwaar dat ‘enthousiasme’, vanwaar die ‘opluchting’? Het is duidelijk: al die NSB-functionarissen namen aan dat, als Engeland eenmaal bedwongen was (dagelijks verwachtte men het bericht van de invasie van Engeland) en als de vrede in Europa was hersteld, misschien al eerder, de NSB ‘aan de macht zou komen’. Deze conclusie werd door menigeen van die districtsleiders en diensthooften in eigen kring rondverteld: ‘We zijn er!’, en er gingen als gevolg van dit alles geruchten de ronde doen dat een NSB-regering gevormd zou worden. Die geruchten werden belangrijk versterkt toen een der meest vooraanstaande NSB'ers, van Genechten, hoofd van de afdeling vorming van het hoofdkwartier en pas benoemd tot procureurgeneraal in Den Haag, op woensdag 11 september, in het publiek en namens

¹ Mussert: Dagboek, 6 sept. 1940.